

Ócsai Dorottya

A húszéves verseny huszonegyedik fordulója után. Interjú az Implom József középiskolai helyesírási verseny zsűrielnökével

Nagy L. János egyetemi tanár, a nyelvtudomány doktora, az Implom József középiskolai helyesírási verseny zsűrielnöke szerint a diákok várják a megmérettetést. A legjobban talán a teljesítmények pontos mérhetősége, a szabályokhoz igazodás, a rend szeretete vonzza őket.

– Hogyan indult az Implom József középiskolai helyesírási verseny, amely ma már az egész Kárpát-medencét megmozgatja?

– A versenyt a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium indította 1988-ban. Az alapgondolat Nagy Magdolna tanárnőtől származik, s az intézmény igazgatója, dr. Kereskényi Miklós kezdetől fogva támogatta az ötletet. Rozgonyiné dr. Molnár Emma főiskolai tanárral együtt jómagam is bekapcsolódtam a szervezésbe már az első alkalommal, amikor még csak Békés megye középiskolásai vetélkedtek. A következő évben, 1989-ben már három megyéből érkeztek diákok, 1990-ben kilenc megye és Budapest küldte el a legjobbjaikat Gyulára, s a verseny 1991-től Kárpát-medenceivé vált. Implom József nevét 1992-ben vette fel a rendezvény, Deme László professzor javaslatára.

– Milyen fordulói vannak a megmérettetésnek?

– A verseny három fordulóból áll. Az iskolai forduló arra szolgál, hogy eldöntse: ki képviselje az adott intézményt a megyei – a határainkon túl a regionális – döntőn. Az iskolai fordulóban maguk az intézmények adnak feladatokat a diákoknak. A megyei döntő számára a verseny zsűrije küldi el a tollbamondás és a feladatlap anyagát, javítókulccsal együtt. A versenykiírás alapján a rendezők saját feladatokat is adhatnak; bár a gyakorlat szerint általában a nekik elküldött anyagot alkalmazzák. A megyei, valamint a regionális döntőket a bázisiskolák vagy a megyei pedagógiai intézetek szervezik. Mindegyik megyei döntőből a legjobb gimnazista, a legjobb szakközépiskolás és a legjobb szakiskolás utazhat a Kárpát-medencei döntőre. A bázisiskolák rendezőinek kedvezménye az, hogy az intézmény küldhet még egy versenyzőt Gyulára. 2008-ban a fővárost és a megyéket együttesen 82 tanuló képviselte. A határainkon túli regionális döntők a következők: a szlovákiai versenyeket a Gramma Nyelvi Iroda (Dunaszerdahely), a kárpátaljai döntőt a Kárpátaljai Magyar Pedagógusok Szövetsége (Beregszász), a romániai régiókét az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége (Sepsiszentgyörgy), a szerbiai régiókét a Vajdasági Magyar Pedagógusok Szövetsége (Újvidék) rendezi. Az érkező diákok száma megfelel a magyar anyanyelvű lakosság arányainak: 2008-ban összesen 30 tanuló versenyzett ebben a kategóriában.

– Ki rendezheti a Kárpát-medencei döntőt?

– A Kárpát-medencei döntőt a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium és Informatikai Szakképző Iskola rendezi, minden évben, február utolsó hétvégén. Ennek az anyagát a zsűri állítja össze, a feladatokat és az eredményeket az anyanyelvi nevelés fórumain közöljük (*Édes Anyanyelvünk, Magyaroktatás, Magyar Nyelvőr, Magyar Nyelv*), s emellett 1992-től két évente kötetben is megjelentetjük. Az egyes kötetek címükben is jelzik a főbb témákat: *Rendszer és stílusztika a helyesírásban* (1992), *Helyesírás és nyelvtudomány* (1994), *Anyanyelvi nevelés és helyesírás* (1996), *Helyesírás és nyelvpolitika* (1998), *Petőfi, névtan, helyesírás* (2000), *A helyesírás és a millennium* (2002). Az utóbbi időben, 2002 óta a Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt. segítségével CD-n adjuk

közre a döntő konferenciáinak szerkesztett anyagát, a megyei és a Kárpát-medencei döntők feladataival és javítókulcsaival együtt: *Retorika, Márai, helyesírás* (2004) és *Helyesírás, József Attila* (2008).

– Milyen iskolatípusokból jelentkeznek leginkább a diákok a versenyre?

– Amióta Implom József helyesírási versenynek nevezzük ezt az anyanyelvi mozgalmat és vetélkedést, azóta négy kategóriában zajlik a megmérettetés: a gimnazisták, a szakközépiskolások, a szakiskolások (szakmunkástanulók) és a határon túliak érhetnek el helyezéseket. Szeretnénk ragaszkodni mindegyik kategóriához. Jelenleg gondot okozhat a szakiskolások csökkenő létszáma Magyarországon, egyes megyékben alig akadnak induló közülük az utóbbi években. A határon kívülről érkezett diákok maguk dönthetik el, melyik kategóriában versenyeznek: a gimnazisták között indulhatnak az erdélyi elméleti líceumban tanulók, a szakközépiskola vagy a szakiskola kategóriában pedig a szerbiai vagy szlovákiai szakközépiskolások vagy szakiskolások.

– Hogyan tudják megőrizni a verseny színvonalát ilyen magas szinten? A rendezőknek rengeteg dolgot kell kijavítaniuk.

– Kezdetől fogva minden egyes fordulóban minden egyes rendező gondoskodott azoknak a felkéréséről, akik kijavítják a tollbamondásokat és a feladatlapokat. Ezt a rendkívül felelősségteljes munkát a kollégák a diákok létszámától függően a megírás napján vagy azt követően végzik, azzal a kötelezettséggel, hogy a versenyzők és a felkészítő tanárok megtekinthetik a saját, kijavított versenyanyagukat. Ez Gyulán az eredményhirdetés után már az első döntő óta természetes lehetőség. Az észrevételek alapján kiigazítjuk és véglegesítjük az eredményeket a megjelentetés számára. Az Erkel Ferenc Gimnáziumban évről évre példát mutatnak ezen a területen is. A zsűri folyamatosan figyelemmel kíséri és irányítja a javítást, s az első tíz helyezett kijavított és ellenőrzött munkáit külön is megvizsgálja minden kategóriában.

– Milyen feladatok fognak ki leginkább a diákokon?

– A gyulai döntőben a legjobbak vetélkednek, ezért a helyesírás általános szintjéhez képest lényegesen kevesebb a hiba. Ugyanakkor semmi meglepő nincs abban, hogy a tartós koncentrációt és az alapos felkészültséget igénylő versenyen olykor bakik is becsúsznak. Voltak olyan esztendőik, amikor a földrajzi nevek, intézménynevek írását állítottuk a középpontba; volt, amikor a rövidítéseket, mozaikszókat, az elválasztásokat; máskor a hibajavításos feladatokat stb. Az utóbbi időben az a törekvésünk, hogy a diákok minél közelebb érezzék a verseny követelményeit, tehát a nehezebb, kivételeket is számon tartó feladatok se legyenek túlságosan „tömények”. Így is akadnak bonyolult példák. A nehézségek általában a magyar helyesírás komplikáltabb szabályaiból adódnak. Húszéves tapasztalat birtokában a feladatok kialakításakor nagy valószínűséggel meghatározhatók azok a szavak és kifejezések, amelyeket csak a legjobbak, a legfelkészültebbek nem rontanak el. Sajnálatos, hogy a televíziós csatornákon, a sajtóban gyakoriak a helyesírási hibák, ezért ezeknek a fórumoknak a nézői és olvasói a mindennapos rossz tapasztalataikkal is meg kell, hogy küzdjenek.

– Hogyan segítik a versenyzők felkészülését?

– A zsűri abban segíthet, hogy feladatokat ad a megyei, valamint a regionális döntőkhöz. Számos kísérlet történt arra is, hogy a budapesti vagy más megyei döntőket egy-egy zsűritag személyesen is meglátogassa. Ugyancsak emiatt jelentette meg az Erkel Ferenc Gimnázium a verseny kötetét, a szentesi Boros Sámuel Szakközépiskola tíz év megyei anyagait s a Tankönyvkiadó a CD-ke. Segíteni szeretnénk azzal is, hogy Gyulán a döntő idején rendszeresen fórumot biztosítsunk az aktuális feladatok, a megoldások, a javítások megbeszélésére. A mindenkor tanulságok levonására sor kerül a versenyanyagok megtekintésekor is. A korábban említett kötetekben számos tanulmány foglalkozik a felkészítés kérdéseivel, technikai megoldásaival, a helyesírás-tanítás gondjaival.

Rendkívül fontos összetevője minden mozgalomnak a motiváció: érdeklődést kelteni a diákokban. Hadd hangsúlyozzam most, hogy az anyanyelvi mozgalmakról általában, a helyesírási versenyekről speciálisan elmondható az a jóleső léghő, az az önzetlenség, áldozatkészség, amellyel a tanárok példát mutatnak a diákoknak. És fordítva: amikor belefáradnánk mi, idősebbek a napi nehézségekbe, akkor a fiatalok lelkesedéséből, igyekezetéből, ambícióiból, az anyanyelv iránti érzékenységükből meríthetünk erőt újra meg újra. Idősebb testvérünk a „Beszélni nehéz” körök Kazinczy-mozgalma és az „Édes anyanyelvünk” verseny; nagytestvérünk az egri Nagy József Béla (egyetemistáknak és főiskolásoknak rendezett) helyesírási verseny; kistestvérünk a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny. Hadd használjam Deme László kifejezését: ugyanolyan „fészekmeleg” léghőre érezhetnek a résztvevők ezeknek a vetélkedéseknek az együttlétéin, mint amilyet mi Gyulán. Az ilyen versenyeken jó ott lenni, elmondhatatlan boldogság győztesnek lenni.

– Milyen tanulságokat vonhat le az elmúlt húsz év tapasztalatai alapján?

– Minden évben tanulunk valamit. Hozzáteszem: egymástól is tanulnak ezek a versenyek. Csak néhányat említek: az anyanyelv a nemzeti kultúra hordozója, ezért sokféle módon igyekszünk a nemzeti tradíciókat, az értékeket időről időre hangsúlyozni. A tollbamondás gyakran a magyar kultúráról szól: 1998-ban Petőfi Sándorról, 2000-ben a millenniumról, 2006-ban Bartók Béláról, 2007-ben Kodály Zoltánról, 2008-ban Mátyás királyról.

Az egységesítés a verseny egész menetében lényeges követelmény: ennek érdekében három éve CD-ről szól a tollbamondás, így nyilvánvalóan ugyanazt hallja minden egyes versenyző a diktálásakor. Ez a mondatzáró írásjelek és a központozás miatt fontos. Évente változó sikerrel dolgozunk a tesztlap minőségének javításán. Ebben egyrészt a feladatok meghatározása, másrészt a javításuk könnyítése áll a középpontban.

Igyekszünk újabb és újabb kezdeményezésekkel erősíteni az összetartozást és az anyanyelv, a helyesírás iránti érzékenység tiszteletét. Ezt szolgálja 2006 óta az Implom József-díj adományozása nyelvész, tanár és diák kategóriában. A díjnak az első kitüntetettek – Deme László, Fábrián Pál és Szathmári István – neve is rangot adott. Továbbá a nyelvészek közül Cs. Nagy Lajos, Péntek János és Rozgonyiné Molnár Emma nyerte el a díjat. Ezért adtuk ki Implom-oklevelet 2007-ben a megyei, valamint a regionális döntők legjobbjainak, 2008-ban a megyei, valamint a regionális döntőket szervező bázisiskoláknak, intézményeknek. Évről évre gondot jelent a rendezőknek a támogatások megszerzése: a támogatók felkeresése és a költségek fedezése.

– Ön szerint miért fontosak a helyesírási versenyek?

– Az anyanyelv ügye iránt elkötelezett szakmai körök (a Magyar Nyelvtudományi Társaság, a fentebb említett folyóiratok, az anyanyelvi mozgalmak és versenyek, a Duna Televízió stb.) példázzák, hogy mennyire fontos ez az ügy. Érdemes dolgozni anyanyelvünkért, s ezt számos nem nyelvész értelmiségi önzetlen munkássága is bizonyítja. A műszaki értelmiség legjavából Michelberger Pál akadémikus nevét említem; Glatz Ferenc történész akadémikus az MTA elnökeként számos kezdeményezésével segítette a magyar nyelv ügyének tervszerű és szakszerű gondozását. Ebben a körben találja meg a helyét a mi versenyünk.

A középiskolások léghőre kezdettől vonz, hiszen pályámat középiskolai tanárként kezdtem. Geszti Péter egy rádiós interjúban megkérdezte tőlem a gyulai döntő estéjén, hogy mi a véleményem a mai magyar fiatalokról. Azt feleltem rá, hogy összességükről nincsenek tapasztalataim. Csak a legjobbakkal találkozom itt: azokkal, akik invenciózusak, ötletesek, fegyelmezettek; és elvárják a rendet nemcsak a helyesírásban, hanem maguk körül az életben is. A középiskolásokat ezen a versenyen a korrektség, a szabályok tisztelete, az írásmód rendjének kedvelése is vonzza. Ezeket a diákokat érdekli a helyesírás.

Ócsai, Dorottya: After the twenty-first round of the twenty-year-old competition. Interview with the chair of the jury of the József Implom Secondary School Spelling Contest

Az írás szerzőjéről

Ócsai Dorottya

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország; Népszabadság, Budapest, Magyarország